

בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן: נדרה משתי ככרות, באחת מתענה ובאחת אין מתענה — מהו?

אמר ליה: מפר למתענה, ואין מפר לשאין מתענה.

איתיביה רב אסי לרבי יוחנן ממשנתנו:

האשה שנדרה בנזיר, שקבלה על עצמה נזירות,

והיתה שותה יין, ומטמאה למתים, ועברה בכך על דיני הנזירות, שאסור לנזיר לשתות יין ולהיטמא למתים.

19-א

הרי זו סופגת את הארבעים.⁽³³⁾

הפר לה בעלה את הנזירות, והיא לא ידעה שחפר לה, והיתה שותה יין ומיטמאה למתים, הרי אף על פי שלא ידעה שבעלה

במניעת אכילת הככר הזו, משום שהיא עשויה מקמח מלוכלך.⁽³¹⁾

מתוך שהוא מפר למתענה, שיכול להפר לה את הנדר לגבי אכילת הככר שיש לה ענוי נפש אם לא תאכלנו —

מפר לשאינו מתענה, מפר את הנדר אף לגבי הככר שאין לה ענוי נפש אם תמנע מלאוכלו. כי היות ונדרה נדר אחד על שתי ככרות, ששתיהן הן דבר מאכל, מפר הוא לשאינו מתענה אגב המתענה. ואפילו אם לא הפר בפירוש לשתי הככרות, חלה ההפרה על שתי הככרות יחד.

ורב אסי אמר רבי יוחנן: מפר למתענה, ואין מפר לשאין מתענה.

ואפילו אם הפר מפורש לשתי הככרות יחד, אין מועיל הפרתו לשאינה מתענה בו.⁽³²⁾

ואיכא דאמרי —

31. כן הוא לפי פירוש הר"ן, אולם ברא"ש ובמפרש כתבו שמדובר באופן שאין לה פת אחר לאכול היום, והיא מתענה אם לא תאכל אחד מהן [ויש לעיין, אם כן, לרבי יוחנן, באסרה כל פירות העולם עליה, כיון שרק מה שצריכה לאכילה הוי ענוי נפש, אינו יכול להתירה בכל פירות שבעולם. וצ"ע].

32. ומבאר הר"ן שטעם המחלוקת הוא: שמואל סובר שאין הפרה לחצאין, וצריך הבעל להפר את כל הנדר, ואם הפר רק חצי מהנדר, גם מה שהפר לא חל. ולכן, כיון שאם לא יפר גם את הפת שאינה מתענית ממנו, לא יוכל להפר אף את הפת שמתענית ממנו, ואם כן, יש לה ענוי נפש, לכך יכול להפר את כל הנדר. ורבי יוחנן סובר שכל הדין שאין הפרה לחצאין, הוא רק

שצריך להפר את מה שיכול להפר, אבל לגבי מה שאינו יכול להפר, אין בזה חסרון של הפרה לחצאין. ולכך אינו מפר אלא לפת שמתענית בו. והרא"ש מבאר שמדובר באופן שההמנעות מאכילת הככר האחד יש לה ענוי גמור, ובהמנעות מאכילת הככר השני יש לה רק קצת ענוי. וכיון שנדר אחד הוא, סובר שמואל שיכול להפר לגבי ב' הככרות.

ובשיטה מקובצת ביאר דנחלקו [לפי הצד דמיעקר עקר] האם בהפרה נאמר הכלל שנדר שהופר מקצתו הופר כולו או לא, וביאור הדבר נראה, דפליגי האם במקום שאין בכוחו להפר יותר ממקצת הנדר, מי אמרינן דהוי כאילו הופר כולו או לא.

33. ולכאורה קשה שהרי מילתא דפשיטא הוא

והרי אדרבא, היה לו לתנא ללמדנו חידוש גדול, שאפילו אם הפר לה במפורש גם את האיסור של חרצן וזג, לא חלה הפרתו, כיון שלגבי הפרט הזה אין זה עינוי נפש, ולכן לוקה על אכילתם ארבעים!!

אמר רב יוסף, לתרץ את קושיית רב אסי על רבי יוחנן ממשנתנו:

אין נזירות לחצאיין!

לא יתכן שיהא אדם נזיר, ויהא אסור רק בזג וחרצן ומותר ביין, כי אין נזירות לחצאיין, ובהכרח, שאנו מחשיבים את כל האיסורים של נזיר ל"נדר אחד".

ולכן, אף על פי שמצד הלכות הפרת נדר אפשר להפר אפילו חלק מן הנדר, ויכול להפר רק את החלק שיש בו ענוי נפש, כיון שמצד דיני הנזירות לא תיתכן הפרת חצי נזירות בלבד, ואם לא יפר את כל דיני הנזירות לא תחול הפרתו כלל, לכך יכול להפר את כל נדר הנזירות.⁽³⁵⁾

אבל באופן שנדרה משתי ככרות, סובר רבי

הפר לה, וסבורה שעוברת על איסור נזירות —

אינה סופגת את הארבעים. כי גם הפרה הנעשית שלא בידיעתה, נחשבת הפרה.

ואי אמרת "מפר למתענה, ואין מפר לשאין מתענה", ואף על פי שאסרה את שתי הככרות ביחד, אינו יכול להפר לה את כל הנדר, אלא רק את נדרה לגבי הככר שמתענה בו —

דלמא⁽³⁴⁾ — רק מן יין, דאית לה צערא, הפר לה. כיון שמניעת השתיה מיין גורם לה ענוי, לכן יכול להפר לה, כדין נדרי ענוי נפש.

אבל מן חרצן ומן זג, לא הפר לה, דהא לא אית לה צערא! שמניעת אכילת זג וחרצן אינה גורמת ענוי, ולגביהם לא חלה הפרתו.

ותספוג את הארבעים, כיון שעדיין נשאר עליה דיני נזירות לגבי חרצן וזג.

ומדוע בחרה המשנה להשמיענו שחלה הפרת הבעל לגבי יין, שאם שתתה יין אינה לוקה, שהוא דבר פשוט?

34. וכתב הר"ן דהלשון דילמא לאו דוקא הוא, שהרי לפי רבי יוחנן אפילו אם הפר לה במפורש את הככר שאין מתענית בו לא הוי הפרה, ובגליון הש"ס ציין שכבר מצינו כן בכמה מקומות שהלשון ו"דילמא" לאו דוקא, והכוונה שכך הוא לכתחילה.

35. על פי הר"ן, ועי' בחידושי הגרי"ז בסוף הלכות נזירות דביאר בדעת הרמב"ם, דבאמת ההפרה אינה חלה על חרצן וזג, כיון שאין בה ענוי נפש, אלא דמתבטלת ממילא משום דאין

שנזיר ששותה יין לוקה ארבעים, וכבר הקשתה כן הגמרא בניזיר בדף כא ב, ובתחילה רוצה הגמרא שם לפשוט מזה שבעל מיגז גיזו — ורק מכאן ולהבא בטל הנדר, וכוונת הברייתא ללמדינו שאעפ"י ששתתה יין לאחר ההפרה, בכל זאת חייבת במלקות, מכיון שההפרה מבטלת את הנזירות רק מכאן ולהבא, ודוחה הגמרא שכיון שבסיפא התנא באא ללמדינו שאינה סופגת את הארבעים לכך נקט התנא ברישא שסופגת את הארבעים, אבל באמת בעל מיקר קא עקר — ובטל הנדר למפרע (על פי הרא"ש).

יוחנן, כיון שמצד מהות הנדר אין שייכות בין שתי הנדרים, לכך יכול להפר רק את חלק הנדר שיש בו ענוי נפש.

ופריך:

אמר ליה אביי דמשמע מלשונו של רב יוסף שנקט "אין נזירות לחצאין" ולא אמר "אין חצאין בנזירות" שכל החסרון הוא בנזירות עצמה⁽³⁶⁾, אבל —

הא קרבן לחצי נזירות איכא ואם קבלה לנהוג נזירות שלושים יום, ועברו חמשה

עשר יום, ואחרי כן הפר לה בעלה, שהדין הוא שהנזירות מתבטלת רק לגבי הימים הבאים, אבל אין הנזירות בטילה למפרע, תביא קרבן נזירות רק על חצי נזירות, והרי ודאי שאין ההלכה כן⁽³⁷⁾.

אלא, אמר אביי: אין נזירות לחצאין, ואין קרבן לחצאין.

ולא רק שאין נזירות לחצאין, אלא אף אין מביאין קרבן על חצי נזירות, כי לא אמרה התורה להביא קרבן נזירות אלא על נזירות שלימה.

נזירות לחצאין, ולא דמי לשתי ככרות שאין שום שייכות בין שתי הככרות.

36. ובחזון איש מבאר שכוונת הגמרא להקשות, שהנה מצינו בגמרא בנזיר דף יד ב שנוזר שנגמרו ימי נזירותו ועדיין לא הביא קרבנות נזיר לוקה על הטומאה, ויש להסתפק האם הטעם הוא משום שכל זמן שלא הביא את קרבנות נזיר עדיין נמשך עליו קדושת נזיר, או שבאמת לאחר שכלו ימי הנזירות בטלה קדושת נזיר, אלא שהתורה חידשה עליו איסור חדש של שתיית יין עד שיביא קרבן נזירות, והאיסור הוא מחמת חיוב הבאת הקרבנות, ואומר החזו"א שאם נאמר שזה איסור חדש מחמת חיוב הקרבן, היה צריך להיות שאף לאחר הפרתו של הבעל עדיין האשה חייבת בקרבנות נזיר, כיון שכל מה שהבעל יכול להפר הוא רק את האיסורים שחלו מחמת נדרה של האשה, אבל את האיסורים שנגרמו כתוצאה מחיוב הבאת קרבנות נזיר, אינו יכול להפר, ולכך אף שהבעל הפר את הנזירות, כיון שלמעשה נשאר חיוב קרבן נזירות, מחמת הנזירות שנהגה עד היום, ממילא אף האיסור שנוצר מחמת חיוב הבאת הקרבן עדיין קיים,

ולפי"ז מבאר החזו"א שזהו כוונת אביי להקשות, דאם נאמר שיש קרבן לחצי נזירות, אם כן אף לאחר הפרת הבעל עדיין תלקה לאחר ההפרה, שהרי עדיין אסורה בשתיית יין מחמת האיסור של הקרבן, ולכך אומר אביי שאף אין קרבן לחצי נזירות, וכיון שאין קרבן לחצאין, ממילא לא חל עליה האיסור של הקרבן, ולכך אינה לוקה.

37. ויש להוסיף דכוונת אביי להקשות, שאם נאמר שיש קרבן לחצי נזירות עדיין יהא קשה על רבי יוחנן מהמשנה, שהרי היה אפשר לומר שכל החסרון של "אין נזירות לחצאין" הוא רק על "קבלת הנזירות" שאי אפשר לקבל חצי נזירות, אבל עדיין אפשר לומר שאחרי שקיבלה על עצמה את כל דיני הנזירות, יכול בעלה להפר לה מקצת מהנזירות, וממילא עדיין ישאר קשה על רבי יוחנן מהמשנה מדוע חלה ההפרעל חרצן וזג, אבל אם נאמר שגם אין קרבן על חצי נזירות בהכרח שזה לא רק חסרון "בקבלת הנזירות" אלא זה הלכה של "אין חצאין בנזירות" ולכך אף רבי יוחנן מודה שחייב להפר לה את כל הנדר.

מיתיבי מברייתא, ששינונו בה:

נזיר שהשלים את ימי נזרו, צריך להביא שלשה קרבנות בהמה לטהרתו — חטאת, עולה, ושלמים.

אך אם נטמא בתוך ימי הנזירות, הרי הוא צריך להביא שלשה קרבנות על טומאת נזרו, ומביא בהמה לקרבן אשם, וחטאת העוף, ועולת העוף, ואחר כך מונה נזירות טהרה.

האשה שנדרה בנזיר, ונטמאה בתוך ימי הנזירות.

והפרישה בהמתה לקרבן אשם, כדין נזיר שנטמא בתוך ימי הנזירות.

ואחר כך הפר לה בעלה, ונתבטלה הנזירות, ואין היא יכולה להביא את קרבנות הנזירות, ואפילו את האשם שכבר הפרישה, כיון שכבר בטלה הנזירות —

מביאה חטאת העוף, כדין נזיר שנטמא, שמביא חטאת העוף על הימים של נזירותו עד שנטמא, וכמו כן היא מביאה חטאת העוף על טומאתה בימי הנזירות שנהגה קודם שהפר לה בעלה.

ואינה מביאה עולת העוף, כיון שבטלה הנזירות על ידי ההפרה.

ומכאן מקשה הגמרא לאביי:

ואי אמרת אין קרבן לחצי נזירות, כדברי אביי —

אמאי מביאה חטאת העוף? הרי כיון

שבטלה הנזירות באמצע על ידי ההפרה של הבעל, אם כן, אפילו הימים שמנתה עד ההפרה בטלו, כיון שאין נזירות לחצאין, ומדוע היא צריכה להביא קרבן חטאת העוף על מה שנטמאת בתוך ימי הנזירות.

ודוחה הגמרא את הקושיה: **ואלא מאי רצונך לומר**, שיש קרבן לחצי נזירות, ולכך היא מביאה חטאת העוף, על מקצת הנזירות שקודם ההפרה, אם כן תיקשי —

שלוש בהמות בעי לאתויי, צריכה היא להביא — **חטאת, עולה, ושלמים!**

כיון שאם לא נטמאת יש לה להביא שלש בהמות, חטאת עולה ושלמים, עכשיו שנטמאת יש לה להביא, בהמה לאשם ועולת העוף וחטאת העוף.

ועוד דאפילו אם נטמאת יש לה להביא עוד שלש בהמות כמו בנזיר טהור, דכיון שאין הבעל עוקר את הנדר למפרע, אלא רק מכאן ולהבא, נמצא שחצי מנין הנזירות שמנתה עד היום בטהרה, עדיין חי וקיים, וכיון שיש קרבן לחצי נזירות, היה לה להביא בתחילה קרבנות טומאה, ולאחר שתטהר תביא עוד שלשה בהמות של קרבנות של נזיר טהור, על חצי הנזירות, כמו בנזיר שנטמא לאחר שלושים יום.

אלא בהכרח שאין קרבן לחצי נזירות, ואם כן חוזרת הקושיא מדוע היא צריכה להביא חטאת העוף⁽³⁸⁾.

אלא לעולם אין קרבן לחצי נזירות ולכך אינה מביאה שלשה קרבנות.

בטל דין הנזירות, אין מביאין קרבן על חצי נזירות.

ואי אמרת — מפר למתענה ואין מפר לשאין מתענה, כדעת רבי יוחנן לעיל.

דלמא מיין, דאית לה צערא במניעה לשתת 19-ב ממנו, **הפר לה,** כיון שהמניעה משתיית יין היא ענוי נפש, יכול הוא להפר לה.

אך **מטומאת מת, דלית לה צערא** בהמנעת מטומאה, **לא הפר לה.** כיון שאין לה ענוי במה שאינה יכולה להטמא למתים, אין הבעל יכול להפר לה את האיסור ליטמא.

וממילא אינו נחשב לחצאין, שהרי היא חייבת להשלים את כל ימי נזירותה בטהרה, וצריכה להביא את כל הקרבנות של נזיר, ואמאי מביאה רק חטאת העוף? (39)

אלא, בהכרח, מתוך שמפר למתענה, מפר לשאין מתענה. ולכן יכול הבעל להפר לה גם את האיסור להטמא למתים. (40)

וחטאת העוף דמתיא, ומה שהקשינו דאם כן מדוע צריכה להביא חטאת העוף, הרי בטלה הנזירות.

משום דחטאת על הספק. כיון שמצינו שחטאת העוף הוא קרבן קל, ולכך יולדת שהפילה ואין יודעת אם הפילה נפל או רוח, מביאה קרבן חטאת העוף על הספק, וכיון שמצינו קולא בקחטאת העוף שבא על הספק, לכך באה גם על חצי נזירות.

ופריך על רבי יוחנן:

איתיביה שנינו בברייתא —

האשה שנדרה בנזיר ונטמאת —

ואחר כך הפר לה בעלה ובטלו כל דיני הנזירות.

מביאה חטאת העוף —

ואין מביאה עולת העוף דכיון דמכאן ואילך

39. על פי הר"ן, אולם התוס' והרא"ש פרשו דהוכחת הגמרא מלשון הברייתא, דמשמע דאם נטמאת אחר ההפרה אינה מביאה אפילו חטאת העוף, ואי נימא דאינו מפר לשאינו מתענה אמאי מותרת ליטמא למתים, וצ"ב מדוע מיאנו הראשונים בפירוש הר"ן, ואפשר לומר שהרא"ש סובר שאף לגבי דין נזירות טומאה נאמר הדין של אין קרבן לחצאין, ולכך אינו חייב בשאר הקרבנות, אולם עדיין צ"ב שהרי הרא"ש והתוס' כתבו דלגבי דין טומאה אין חסרון של "חצאין" ומדוע לגבי דין הקרבן אנו מחשיבין את הטומאה לחצאין, וצ"ע.

40. והקשו הר"ן מדוע הגמרא לא מתרצת כמו

הגרי"ז בהל' נזירות.